

ISMERTETÉSEK ÉS BIRÁLATOK.

Über die Sprache der Nord-Ostjaken — von Dr. Aug. Ahlqvist:
I. Spachtexte und Wörtersammlung. — Helsingfors 1880.

Végre megindultak Ahlqvistnak közlései az osztják nyelvről s reményljük, hogy nem soká tartogatja már a vogul nyelvről valókat sem. Mind ezeket az ugor összehasonlító nyelvészet munkásai várva várják, mint eredeti önálló kutatások eredményeit, melyek az e nyelvekről való amúgy sem igen bőséges ismereteinket kiegészíteni s megigazítani fogják. Ahlqvist, ki már 1858-ban járt a vogulok és osztjakok földjén, — s újra megint 1877-ben s utoljára még egyszer 1880-ban, nyomozásainak közzétételét eddig nyilván csak azért halasztotta, hogy még nem eléggé teljeseznek s tökéleteseknek vélte; ámde ez a teljesség és tökéletesség relativ becsléssel kellék, melyet örökké lehet fokozni s örökké el nem értnék találni. Fontosabb dolog, a mi nyelvészetünk szempontjából, hogy hiányos ismereteink újabb, önállóan gyűjtött és a kellő gonddal pontosan följegyzett anyaggal gazdagodjanak, a melyet azután a szükség kívánta módon föl lehet dolgozni s a mely különösen az eddigi ismeretnek bírálatára is képesít.

De ne pöröljünk a kutatóval, hogy mért nem adta még mind azt, a minek már régen jó hasznát vettük volna; inkább vegyük köszönettel az imitt nyújtott adományt, a mely ezutánra még többet ígér.¹⁾

¹⁾ Meg kell jegyezni, hogy az 1858—1880. évek között Ahlqvistnak egyéb fontos munkálatai is megjelentek: «Läran om verbet i mokscha-mordvinskan» 1859; — «Versuch einer mokscha-mordwinischen Grammatik nebst Texten und Wörterverzeichniss» St. Petersburg. 1861; — «Anteckningar

Az osztják nyelvnek északi dialectusát, a melyre Ahlqvistnak fentírt közlése vonatkozik, eddig jobbadán csak a Vologodszki-féle orosz-osztják szótár meg a Máté-evangéliom első 10 fejezetének szintén Vologodszki szerzette fordítása alapján ismerjük. Ezekből kellett Hunfalvynak is az éjszaki-osztják nyelv leírását kifejtenie (NyKözl. XI.), csak hogy még Regulynak egy kis osztják szójegyzékét is használhatta, a melyben némi nyelvtani adatok is találhatók. Igaz, hogy a Vologodszki munkálataiban foglalt nyelvényeg terjedelemre sem megvetendő (vagyis a mint Ahlqvist is megengedi «nicht ganz unbedeutend»), kivált a szótára, mely elég bőven hozza a származékokat és még itt ott egy kis mondatot is fölvett; de némi kívánni valót hagy az orosz betűvel eszközölt hangjelelése, noha azt egészben véve eléggé megfelelőnek kell találnunk. Sőt meglátszik, hogy Vologodszki az orosz írásjegyeknek különös czélra való elégtelenségén segíteni iparkodott; így pl. az úgyn. aspirált *l* hangot (melyet Castrén szerint a szurguti dialectusban *tl*, *thl*-nek, illetőleg *dl*, *dhl*-nek ejtenek, természetesen a dentalis előhang kellő reductiójával) az *л* mellé vetett spiritus asper-féle jeggyel tünteti föl — *л*, s megjegyzi hogy «эта литера произносится съ приложеніемъ языка къ небу плотно, такъ чтобы вышло сл (azaz: e betűt kiejtik, a nyelvet szorosan az ínyhez illesztve, úgy hogy *sl*-féle hang eredjen)»; — az egy hangzónak ejtendő *ng*-t (= gutt. nasalis *ñ*) fölibe vetett félkör-jeggyel írja: *ñr*. Bizonytalan ejtést a Vologodszki-féle írásmód tkp. csak a következő esetekben hagy fönn: 1. szókezdő *и* lehet akár *i*, akár *ji*, pl. *илби* = *ilbi al*; *инкъ* = *jink víz*; — 2. *н* következő *e*, *и* előtt lehet *n* is meg *ñ* is (*ne*, *ni* vagy *ñe*, *ñi*): *немъ* = *nem* név, *нел* = *ñel*-nyelni (Ahl.); *нижи* = *niži* halászó horog (Ahl. *niši*, *niš*), *ниръ* = *ñir* nyári saru. — Kiteszi Vologodszki rendszeren az accentus-jegyvet

i Nordtschudiskan» 1859; — «Muistelmia matkoilta Venäjällä vuosina 1854—58» 1861; — «Suomalainen runousoppi kielelliseltä kannalta» 1863; — «Om Ungerska sprakets förwandskap med Finskan» 1863 (Suomi); — «Suomalainen Murteiskirja» 1869; — «De vestfinska sprakens kulturord» 1871; — ugyanaz németül «Die Kulturwörter der westfinnischen Sprachen» 1875; — «Suomen kielen rakennus» 1877 (ismertetve NyK. XVI, 295—312); 1871—75 kiadta s jórészben maga írta a «Kieletär» füzeteit (megjelent I, 1—6. füz., II, 1. füz.).

is, de ennek czélja nem lehet csupán csak a hangsúly helyének feltüntetése, (hiszen egytagú szókon is találjuk), hanem egyszersmind, legalább részben, a szótagbeli vocalis nyújtott voltát is jelöli, a mint Ahlqvist közlésének egybevetésével láthatjuk: *sōrim*, A. *sōrim* száraz; *ādīm*, A. *ādīm* rossz; *ēdir*, A. *ēdir* derű; *līlīn*, A. *līlīn* eleven, lelkes; *mūgol*, A. *mūgol* máj (mogol mellett) || *ḡannēḡo*, A. *ḡannēḡo* ember (tkp. összetétel: *ḡanda-nē-ḡo*); *pozāl*, A. *pasāl*-meghalni; *ulām*, A. *ulām* holmi, ruha; *urā*, A. *urā* veszekedés; *votās* (így is: *vōtas*), A. *votās* szélvész; *ḡorās*, A. *ḡōrās* kép. Többnyire az első szótagon találjuk Vol.-nál a hangsúly-jegyvet, s Ahlqvist közlése szerint e szótag sokszor rövid vocalisú; az első szótagon túl A.-nál is ritka a hosszú vocalis; leggyakoribb még az *ī*, összevonva *iji*-ből, pl. *šavīta-ḡo* őrző = Vol. *šavījita-ḡo*. — Egyébként Vologodszki hosszú vocalis jelölésére kettős betűvel is él: *zūu* hosszú = *ḡū* A., *tīim* született = *tīim* A.

Ahlqvist közlésében a hangjelölés természetesen még pontosabb s következetesebb. Kiemeljük, hogy kétféle *l*-jeggyel él: a közönséges *l* mellett, középen finom vonalkával jelzett *l*-vel, melynek amattól való különbségét nem igen könnyen veszi ki szemünk; írjuk helyette alul ponttal, ezt: *ḷ*. Ez utóbbi az aspirált (illetőleg affricata-féle) *l*-nek jegye, mely igen általános használatú, úgy hogy a tiszta *l* szerepét aránylag igen csekélyre szorította. Fölvethetjük itt mindjárt a kérdést, hogy fontos-e a kétféle *l* megkülönböztetése? Fontos az mindenestre a tényleges ejtés hí visszaadása tekintetében s azon lehetőségre nézve, hogy ez ejtésbeli különbség különböző hangfejlődéssel áll kapcsolatban. Eddig ugyan annak ily etymologiai fontosságát még nem sikerült fölfedeznünk: van olyan *ḷ* szó elején és közepén, mely a rokon nyelvek szerint eredeti *l*, s van szintén *l*, mely régibb *d* (*t*)-nek helyébe lépett: pl. *ḷiḷ* lélek = vog. *lil*, *lili*, zürj.-votj. *lol*, *lul*, m. *lélek*, finn *löyly* | *ḷū* csont = vog. *lu*, f. *luu*, cser. *lu* | *ňol* nyíl = vog. *ňāl*, lp. *ňuol*, finn *nuole*, m. *nyil* | *pālīn* felhő: f. *pilve*, mord. *pele*, cser. *pil* | *ḡul* hal = f. *kala*, lp. *kuele*, mord. *kal* stb. || *ḷē*-enni = vog. *tē*-, mord. *seve*-, finn *syö*-, *sö*- | *ḷōn* ér, ín = vog. *tān*, zürj. *sōn*, f. *suone*, *sōne* | *vēlīm* velő = vog. *valem*, finn *üdime*, mord. *udime*, lp. *aðdem* | *naḷ* nyél = vog. *näll*, mord. *nede*, lp. *naðða*, finn *lüde*. Látni való, hogy az *ḷ*-nek még nem lehet valami különös hangtörténeti értéket tulajdonítani, s így megkülönböztetését (pl. a MUGSzótárban)

bátran mellőzhettem, annyival inkább, mert Reguly osztB. szójegyzékében sem érezte azt szükségesnek. Az affricált *l*-hangot épen csak különös osztják fejlődésnek kell tartanunk, mely végpontját az osztIrt. *d* (*t*)-ben érte, a mennyiben ez eredeti *l* helyére is került. Legfeljebb azt lehet sejteni, hogy a tisztán maradt *l* az osztjában inkább eredeti, semhogy *d*-ből való *l*: pl. *pēlek* oldal (Irt. *pēlek* s nem *pēdek*) fél, oldal = lp. *pele*, mord. *pälä*, cser. *pēle* | *lang*-fedni (Irt. *lañ*-, S. *link*-): l. MUGSz. 760. sz. De azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az ilyen *l* is már ingadozó-nak mutatkozik Ahlqvistnál: pl. *langol* (Obd. alak) és *langil* fedél, *lālem* (Obd.) és *lālem* eszem.

Továbbá megkülömböztet Ahlqvist kétféle *g*-t: *g* és fölibe vetett ponttal *ǰ*; ez utóbbi lágy gutturalis spirans (γ), mely csak két vocalis között fordul elé s érintkező consonans előtt χ -vá lesz, pl. *ńoŕa* hús, *ńoŕos* (v. *ńoŕos*) nyuszt, *ōŕol* szán, *moŕol* máj, *joŕotlem* jövök, *taŕa* ort, *tōŕol* toll (*toŕlñ* tollas), *tūŕorlem* zárok (*tuxŕip* záró, retesz). Azt látjuk, hogy leginkább *o*, *u* mellett divatozik a γ , azaz határozottan mélyhangú szókban; gutt. nasalis (\tilde{n} : Ahlqv. \tilde{n}) után mindig *g* van, valamint magashangú vocalis mellett, pl. *meǰil* (*mevil*, *meil*) mell, *šigil* tapló; *uñgil* száj, *voñgemalem* megvágók, *eñgilem* leoldok. Külön hangtörténeti értéket nem tulajdoníthatunk a γ -nek, s megkülömböztetését csak az ejtés hű leírása ajánlja. Egyes esetekben még váltakozik is Ahl. közlése szerint *g* és γ (*šagam* és *šaŕam* dohány, *loǰitlem* és *loŕotlem* mosok, *jogan* és *joŕan* kis folyó); Reguly csak egyféle *g* jeggyel él (pl. *togol*, *ńogos*), és ezzel beéri Castrén is az osztIrt. nyelv leírásában (megjegyzésén, hogy *a o u* előtt, szintilyen előző vocalis után a *g* «aspiráltak», azaz tkp. spiransnak hangzik = \acute{c} a törökben).

A gutt. nasalist (\tilde{n}) Ahlqvist fölül pontos \tilde{n} -vel jelöli. Tekintve hogy ezen az osztjában is csak szóközepén és végén előforduló hang részben az $\tilde{n} + g$ -nek (*ng*) utódjának mutatkozik, érdekes hogy Ahlqvist közlésében még gyakran a teljes $\tilde{n}g$ -vel való alakokat találjuk: *puñgil* fél, oldal (de: *puñla* félre; osztIrt. *puñat* oldal); *uñgil* és *uññil* száj; *loñgim* bemenet (*loñlem* bemegyek), *voñgema* = *voñema* - Volog. (v. ö. *vág*- MUGSz. 583. sz.) stb. De a szóvégén mindig csak \tilde{n} fordul elé; ilyen jelesen a birtokosnévképző \tilde{n} (*tiniñ* áros, drága, *toŕlñ* tollas, *eplñ* szagos stb.), a melynek a vogulban \tilde{n} és *n* felel meg. Erről a képzőről pedig épenség-

gel nem tudjuk, hogy előbb *ŋj* volt volna, s így nem helyeseltetjük Hunfalvy írásmódját (NyKözl. XI, 34), ki még ezt is *ng*-vel adja (pl. *tohling*), úgy mint a többi esetekben, a hol legalább történeti alapja van.

Legfontosabb Ahlqvist közlése hangtani tekintetben, a nyújtott (hosszú) vocalisok rendes jelölése által, — fontos annál fogva, mert a vocalis-hosszúságnak gyakran nyelvtörténeti alapja van a régibb teljesebb alakot sejtet. Ilyen jelentőségű az osztB.-ben a hosszú vocalis, mely pótló nyújtásból való: pl. *señs* mellett, *sēs* hárs; *kēn* könnyű (vogK. *kigne*), *sēm* szem (ug. *s₂lm₂*), *tēl* teli (vogK. *tagle*, finn *tüüde*) stb. De sokszor a hosszú vocalist oly szóalakban találjuk, mely amúgyis teljesebb mint a rokonnyelvekbeli másai, úgy hogy pótlásról nem is lehet szó; e mellett számba kell venni, hogy az első szótagbeli vocalis hosszúsága ahhoz van kötve, hogy utána egyszerű consonans következik, s mihelyt több lesz a consonans, az a vocalis is rövid alakban lép föl: pl. *tōgol* toll mellett: *toxlīñ* | *sāχis* v. *saysi* zsír, *saysañ* zsíros | *tūgorlem* zárok; *tuxrep* záró | *ēbel*: *epliñ* szagos | *jūlip* új: *jilpa* újra | *jōlīχ*: *jolχīñ* hüvös, nyirkos | *nōmis*: *nomsīñ* okos | *ōmislem* ülök: *omsim* ült | *rōgip*: *rogpiñ* hazug | *nōlīm* seb: *nolmīñ* sebes | *ōlīm* álom: *olmīñ* álmos, *olmālem* álmodom stb. A vocalist követő *ŋj* még megengedi a nyújtást, de rendszeren mégis csak rövid vocalis van *ng* előtt: *pūngil* és *pungil* oldal (de csak: *puñla*), *lōnga-jogan* és *laññal-jogan*. Ezen, az első szótagban, bizonyos kedvező föltétel mellett (egyszerű consonans következtével) mutatkozó vocalisnyújtást jobbadán a hangsúly hatásának kell tulajdonítanunk. Szintígy igen sűrű Castrén jelzése szerint az osztIrt. dialectusban is ezen vocalisnyújtás, s itt még a következő több consonans sem látszik akadálynak: pl. *ōdam* álom: *ōtmañ* álmos | *ōmsem* ültem | *ēbet* szag: *ēpsend*-szagolni.

Az Ahlqvist közlésében foglalt osztják szövegek közt természetesen leginkább az eredetiek vonják magukra figyelmünket. Hiszen ezek az első eredeti osztják nyelvmutatványok, a melyek egyáltalában megjelentek; mert Castrén grammatikája annyira tisztán alaktan, hogy alig egy-két kis mondatot találunk benne (pl. 67. l. *ma tau erekte i met en tajdam* ausser dem pferde besitze ich nichts; 32. l. *tau sāgarīvet keres* das pferd ist grösser als die kuh; *nānk jugodīvet ar* der lärchenbaum ist von den bäu-

men der grösste), — a Reguly hozta osztják énekek pedig még megfejteltenek és kiadatlanok (alakjukról szól, némi kis mutatvány mellett Hunfalvy: NyK. XI, 218. skk.). Nem sok ugyan A.-nak eredeti szövege; mindössze öt kis mese, 53 találós mese, s 4 dal; de ez is elég arra, hogy némileg megítélhessük, mennyire alkalmazkodnak a fordított textusok az orosz eredetihez. De azt is látjuk belőlük, mint szerepelnek ezekben is a nyelv eredeti sajátosságai, melyek jobbadán a vogul nyelvvel közösek, pl. a szenvedő (passivum) és a tárgyas igeragozás. Nem lehet itt föladatnom, hogy belőlük alaktani vázlatot állítsak össze; hiszen Ahlqvist a jelen közlését csak I. résznek czímezi, a melynek kiegészítő II. része nem lehet más mint az osztják nyelv grammatikája. Csak egy részletet hadd emeljek itt ki, mely szintén osztják-vogul egyezéstül tűnik föl. A *-na* ragos casusalak, melyet grammatikáink (Castrén és Vologodszki textusai alapján Hunfalvy) csak locativusnak (s innen instrumentalisnak) ismernek, az Ahlqvist közlötté mesékben előfordúl mint *l a t i v*-értékű *casus* is (illativus, allativus): Ahl. 3. *mantseñen orna* menének (ketten) az erdőbe (in den wald); *juganna pitseñen a* folyóra estek; 4 l. *juz puina joxtas a* fa tövéhez érkezett; *žatna loriseñen a* házba gördültek (bele); 6. l. *žatna loñnes* házba bement; 7 l. *amsäten kat lanžremna* üljetek két vállamra; 9. l. *mandlemen pūgolna* menjünk a faluba; 11. l. *sēpna pontsale* zsebre (zsebbe) tette. E szerint helyes Regulynak e példája is (Hunfalvy, NyK. XI, 79.): *ma vasne mensem* «én a városba mentem» (e mellett: *ma vasne ollem* én a városban lakom). Szintigy pedig *n*-ragos az északi-vogulban mind a locativus, mind a *l a t i v*us (illativus, allativus), az utóbbi nagy ritkán még végvocalissal (*-ne*); a kondai-vogulban meg *-n* locativus, *-ne* *l a t i v*us-értékű.

A fordított textusok egyik része, 5 darab a bibliai történetből, Ahlqvistnak 1877-ben volt osztják szolgája- és tolmácsától, Morochovtól ered, a ki írástudó (azaz írni-olvasni tudó, грамотный) ember volt. A ennek orosz leiratát magának megint tollba mondatta s ejtés szerint pontos hangjelöléssel leírta. — A textusok másik része új kiadása a Vologodszki-féle fordításoknak: Máté evangéliom első 10 fejezete, a Tizparancsolat, Hitvallás (Symbolum fidei). Ezeket a szent-pétervári akadémia könyvtárában őrzött Sjögrén-féle kézirat (másolat)-ból először Wiedemann adta ki 1868-ban (a Lucian Bonaparte-féle gyűjteményben), s e kiadásból átvette Hunfalvy,

saját transcriptióját alkalmazva, a NyKözl. XI. kötetébe. Ahlqvist külön másolatot vett a Sjögrén-féle kéziratról, s a textus átírására az osztják ejtéséről szerzett saját tapasztalatait is alkalmazta. Ahlqvistnek ezen új kiadásában tehát a Vologodszki műve tökéletesebb külalakot nyert. De a két kiadást, az Ahlqvistét meg a Wiedemann, illetőleg Hunfalvy-félet egymással egybevetve, különböző írásmódon (átíráson) kívül is találunk itt-ott eltérést szóalakokra és különböző nyelvtani alak használatára nézve; itt ott van egy kis kihagyás is (a W.-H. kiadásban), mely jobbadán szedőhibának mutatkozik, a milyen különben is mind a két kiadásban fölmerül egynéhány. Úgy látszik, hogy Wiedemann Vologodszki textusán némi változtatást is tett, bizonyos alakok következetes egyformaságát szerezvén (vagyis hogy «revideálta», a mint ő az efféle kiadások cím lapján ki is szokta tenni); de meglehet hogy Ahlqvist is egyet-mást igazított rajta.

Az említett eltérések közül lássuk először a szóalakokra vonatkozókat. Ilyen mindjárt az, hogy A. az *l*-végű ige-tők (pl. *ul*-, *esl*-) ind. præs. egyes-sz. 3 szem. alakján nem írja ki külön még a præsens-jelölő *l*-t: *ul*, *esl* (tkp. *ul*, *esl*), míg H. a lappangó jelentős elemet föltünteteti: *ull*, *esll*. — A parancsoló mód több. 2 szem. -t és teljesebben -*ti* (*tí*); A. is ismeri mind a kettőt, de többször -*él* a -*tí*-vel, kivált rövidebb ige-tőkön, hol H.-nál csak -*t* van: pl. *vogati* (H. *vogat*) 7, 7; *manati* 9, 13; *manati*, *longati* 10, 5; *al xurijati* 10, 31. stb. — A személy-névmások dativusa A.-nál többnyire az illető személy ragjával végződik, utána következő *a* casusrag nélkül, mely teljesebb alak rendszeren található W.-H.-nál. Így A. *luel* «neki» (H. *luela*): 1, 25. 2, 5. 11. 3, 15. 4, 6. 7. 8. 9. 10. 11. 5, 32. 39. 40. 8, 2. 4. 7. 8. 15. 19. 20. 21. 22. 28. 9, 9. 18. | A. *liel* «nekik» (H. *liela*) 8, 32. 9, 24. 28. 10, 1. 15; (H. *luela*, hiba e h. *liela*) 4, 19. 8, 26. 9, 12—15. | A. *manēm* «nekem» (H. *manema*) 2, 18. 3, 14. 4, 9. 7, 21. | A. *neñēn* «neked» (H. *nñēna*, írva: *nñgena*) 2, 13. 4, 9. 5, 30. 6, 6. 18. 8, 29. De meg kell jegyezni, hogy a személynévmásoknak *a* végű dativusuk is előfordul A.-nál: pl. *luela* neki 5, 31; *liela* nekik 9, 18. 10, 5; *manēma* nekem 10, 34. 38; *neñēna* neked 8, 13. 9, 2; *neñilana* (csakis így) nektek 5, 18. 20. 34. 44. 6, 14. 9, 29. — Személynévmásnak accusativusa: A. *lielal* (H. *liel*) 4, 21. 24. 5, 2. 6, 2. 26. 10, 21. — Genitivus-értékű alak, birtokszó (illetőleg postpositio előtt): A. *neñilan* tí (H. *nen*, helyesen *neñ*, nominativus

alak) 3, 9, 5, 44. 48. 7, 15. 16, 20. Hunfalvy kiadásában általában *nen* áll = «ti», pedig a szem. névmásokról szóló §-ban ugyancsak *neñ*-nek hangzik a «ti», úgy mint A.-nál is. — Egyéb esetek: 2, 11. *mojlipsa* A., *majlipsa* H. («даръ, подарокъ, ajándék» Volog. szótárában is csak *mojlipsa*) | A. *joutla* (H. *jutla*) 3, 10. 7, 19; *joutsajin* (H. *jutsajin*) 5, 25; *joulma* (H. *julma*) 5, 29. 30; *joulmala* (H. *julmala*) 7, 31; *joulmata* (H. *julmata*) 5, 22; *joultalajit* (H. *jul-*). 8, 12. (a *jout*- és *joul*- «dobni, vetni», ige Volog. szótárában is csak így, nem *jut-*, *jul-*) | A. *pis* 7, 22. 9, 33; H. *pos* (két külön szó *pis* «csoda» és *pos* «jegy, jel, czél» Volog.; a szövegbe inkább *pis* illik | A. *puśl* potest 5, 14. 36. 6, 24. *puślem* possum 9, 28; H. *pusl*, *puslem* (Volog. szót. szerint is helyes az *ś*-vel való alak; más a *pus*- ige: «fejni») | A. *lavittotet* (*lavittotet*) «káromlók, átkozók» 5, 44; H. *lavittodet* (Ahl. szótárában a *lavit*- igét egybefogja az Obd. *lau*-val s így fordítja «sprechen; schimpfen, schmähen;» Vologodszki szótárában külön ige: *lavit*- «бранить, ругать», és *lob*- «говорить» = A. *lop-lem*; Reguly szójegyzékében: *lauet*- «böse sein» és *lau*- «sprechen»; e szerint a *l*-vel való alakhoz nem fér kétség, sőt a vogulban is találjuk a mását: *laut*-) | A. *logita* 6, 17; H. *logita* (Ahl. szót. *logit*-, *logot*- waschen, spülen; schleifen, schärfen); Volog.-nál ez két ige: *logit*- «waschen» és *logot*- «schleifen», szintígy Reg. *logit*- és *logot*-; itt tehát az *l*-vel való alak kell) | A. *pulañ* 5, 25. 9, 3. 32; H. *pulañ* (*pulang*): (Vol. szót.-ban ugyan *pulañ*, vagy akár *puläñ*, de H. szót.-ban mégis *pulañ*) | A. *sõmitsata*, *sõmitta* 6, 25. 28; H. *lumitsata*, *lumitta* (Ahl. is él a *sõmit*- «induere» igének *l*-es alakjával: 6, 29. *lumitl̄s*, a mely helyen H.-nál még egy harmadik változata kerül elé, *luñit*-: *lungitl̄jis*; a kétféle, nyilván azonos alak a kezdő *l*-nek, illetőleg az *l̄*-nek *sl*-féle ejtéséből magyarázható; Reg.-nál *s*-vel: *somet*-, Castrénnál az osztIrtban *tũmd*-) | A. *tās* «сокровище, kincs» 6, 19. 20; H. *taś* (Volog. *taś* és *tas* «birtok, vagyon, gazdagság», de a «kész: bereit, vorrätig» jelentés mégis a *taś* alakot illeti, a *tašta*-приготовлять, *taštipsa* припасъ szókban; e szerint, úgy látszik, igazza van Ahl.-nak, a ki szótárában kétféle ilyen szót különböztet meg: *tās* «herde, eigentum, vermögen, waare» [csak hogy a szót.-ban ezt is *ś*-vel írja: *tāś*, de származéka: *tāsiñ* «reich, vermögend»] és *taś* «fertig» | A. *unlt̄ita* (*χο* v. *jaχ*) tanítvány, ученикъ 10, 42; H. *unlt̄ijilta* (helyes mind a két alak; Volog. szót.-ban azomban:

unltijta *üaviremet* ученики, de meg: *unltijilta* *zot* tanuló- v. tanítóház, iskola; 9, 37. 5, 1. *unltiita* *jaj* A.: *unltim* *jaj* H.) | 9, 16. *jolipta* «lappen, fleck» A.: *jolipsa* H. (itt bajos megmondani, melyik a helyes alak; Volog. szót.-ban csakugyan ez van: *jolipta*, de az *-ipsa* igen közönséges nom. verbale-képző; a kifejthető *jol-*igének mása a vogulban: *lol-* «foltozni», innen *loltä* «folt». | A. *kalliptim* 1, 18; H. *zadliptim* (írva *hadliptim*, sajtóhiba e h. *kadliptim*, a mint H. szótára mutatja) (*Osip* panna *kalliptim* *jupina* v. *kadliptim* *jubina* ennek fordítása: по обручении съ Иосифомъ «nach der verlobung mit Josef»; обручение «verlobung»-ot pedig Volog. szótára szerint nem a pusztá *kallipta-* v. *kadlipta-* ige jelent, hanem ez: *još kadlipta-*, szószerint: «kezet fogatni» [v. ö. kézfogó]; az idézett helyet tehát mind A. mind H. kiadásában meg kell igazítani a *još* szó betoldásával; maga a *kadlipta-* ige causativuma a *kadl-* v. *katl-* «fogni, tartani» igének, a mely pedig a már az osztB.-ben nem használatos *kat* «kéz»-től származik, tkp. «kezelni» [v. ö. finn *käsittä-* manu capere, captum tenere; mente capere, comprehendere]; megtetszik tehát, hogy a *kadliptim* alak még jobban tünteti föl a szó eredetét, mintsem A. *kalliptim*; de megtetszik az is, hogy A. szótára hibásan értelmezi a *kalliptim* szót «vereinigung»-nak, meg a *kallipta-* igét «verbinden, vereinigen»-nek; ez Volog. szót.-ban így van: *jega kadlipta-* сочетать, tkp. «össze-fogatni». | A. *kat jaj-apsisañen* 4, 18: H. *kad jaj-apsisañen* «két testvért» (nem hiba-e az *apsisañen* alak, a dualis-képző előtt való *s*-jével? vagy olyan, csak a dualis számára való bővebb tő-e a *jaj-apsis-*, a milyen a vogulban eléfordúl *-nš*, *-nč* képzővel: vogK. Máté 20, 24. *kit jegepüvinč* két testvér; 4, 18. *kit jegepüvinčagme* két atyafiát; meg pluralisban: 23, 8. *jegepüvinčet*?) | A. *li vörinelna* 5, 10: H. *li vorelna* (az A. *vorinelna*-ban kétszer van meg a *vörna* postpositio casusragja) | A. *arattëlna* 10, 22.: H. *arattina* (*arattina*) (Volog. szót. szüneten a teljesb hangú *arattelna* alakot adja). | H. rendszeren *olinpela* (névutó «-ért, végett, ról, felől»): A. *olinpela*.

Más-más nyelvtani alakot találunk a következőkben: A. *jastal* (præs., говорить) 3, 2: H. *jastas* (præt.) | A. *luel eslsale* (eresztette őt) 3, 15: H. *luel eslale* (ereszti, допускаетъ) | A. *li at vantset* (præt. alak, úgy mint az oroszban: чтобы они видели) 5, 16: H. *li at vandlet* (ut videant) | ib. *at sįjalset* (чтобы прославляли): H. *at sijallet* | A. *li at vantset* 6, 1: H. *li at vandlet*

(úgy mint 5, 16) | A. *mas* (præt. alak, potentialis kifejezésére: по-далъ бы, адна) 7, 9. 10: H. *mal* (præs.) | A. *at neriset* (чтобы посту-пали) 7, 12: H. *at nerijilet* (hogy cselekedjenek) | A. *kuš-γolta neñ al mansen* (wohin du immer gingest) 8, 19: *kušγolta niñ al manlen* (akárhova te még, куда ты ни пойдешь; az *al* tiltó szó «ne» itt az orosz ни-nek felel meg, mely helyett не is fordul elé; v. ö. hasonlót a mordvinban Нук. XVI, 325) | A. *an usltilet* (не по-святя, nem böjtölnek) 9, 14: H. *usltijiset* (ez a præt. sehogysem érthető; jóformán sajtóhiba) | A. *at usis* (чтобы погибъ) 5, 30: H. *at usl* (hogy elveszen). A praeteritum-alaknak potentialis kifejezésében való használatára nézve meg kell azonban jegyeznünk, hogy az a W.-H. kiadásban is található: 10, 25. *at us* чтобы онъ былъ; 10, 26. *madot jelba an edis* что бы не открылось, *madot an leramis* что бы не было узнано. Úgy látjuk, hogy A. a præt. alakot Vologodszki szerint tartotta meg, Wied. pedig azt néha præsensre igazította át. — A *nelχōsjañ rutet* (plur.: tizennégy nemzetségek) 1, 17: H. *nelχōsjang rud* (sing.: t. nemzetség) | A. *sitet katχōsjañ Isus kits* 10, 5: H. *si katχōsjang Isus kits* (e tizenkettőt elküldé Jézus) | A. *lonχmanna* bemenvén (ti), bemenvétek 10, 12: H. *longtanna* (-ta képzős nom. verbale; de 10, 14. *etmanna* kimen-vén ti) | A. *si χojen panna* 5, 24: H. *si χo panna*.

Más-más szót használ a két kiadás: 1, 20. *kabašas* (явился, megjelent) A.: *kažasašas* H. (Volog. szót.-ban a «megjeleni, являтся, появляться» értelemlre *kabasi-j-* van; *kažasaš-* elé sem fordul, hanem csak *kažula-* увидѣть, meglátni, A. *kašala-*) | 5, 20. *jorašta jaχ* A., *orkašta jaχ* H. (mind a kettő «kérkedő, kevélykedő, nagykodó nép» a «farizeusok» kifejezésére; *jorašta* величаться, важничать [gross-tun, wichtig-tun: *joriñ* гордый, stolz], *orkašta* гордиться, stolz sein, sich brüsten; alább 7, 29. A.-nál is *orkašta jaχ*) | 9, 11. *mola verta* (для чего, miért, tkp. «mit tenni» = mi célra): H. *mola vorna* (H.-nak saját igazítása, de a melyre nincs szükség; Volog. a «miért»-et *vorna*-val kifejezve így adja: *muj vorna*, s a *muj verta*-t berezovinak jelzi) | 10, 10. *juš-su* (посохъ, stab) A., *još-su* H. (*juš* út, *još* kéz: A. *juš-sū*-ját «wanderstab»-nak értelmezi; *još-sū* meg tkp. «kézi bot»; ez utóbbit találjuk Volog. szót.-ban) | 10, 23. *an jetšalta* . . *lakka kertta* (не успѣете обойти nem értek v. érkeztek megkerülni = mind el nem járjátok, Izráel városait), H. *an soχnīp-taletta* . . *lakka kertta* (tkp. «nem végeztek megkerülni»; mégis

jobban illik az infinitivushoz a *jetša-*, mintsem a *soynipta-* ige; Volog. szót.-ban ez utóbbinak fordításául nem is találjuk az *успѣвать* orosz igét) | 5, 45. *jažet* (népek) A., *žojet* (emberek) H. | 4, 21. *katten i-jī-požñen* A., *kad i-jī-požñen* (jelzőül a «két» az eredeti szövegekben is *kat* : *kat žoj* két ember).

Egyéb eltérések: 3, 16. *luel tūrum-žāret punžāsset* («neki» az egek megnyiltak, *отверзлись небеса*): H. *lu oxtina t. p.* («fö-lötte») | 5, 14. *neñ mura novī jukana ulleta* *вы свѣтъ мира, vos estis lux mundi*; *novī jukana* tkp. «világosságúl, vil. gyanánt», szintígy 5, 13. *sol jukana* «sóúl»): H. *neñ mura novī ulleta* | 6, 18. *neñ asen si, an-ñitot vanttott* A., *niñ azen, si an-ñitot vanttott* H. (A. tehát a *si* mutató névmást, mint valamely utó-articulust, az *asen*-hez csatolja, H. pedig mint elő-articulust a következő appositíóhoz; A. fölfogása mellett szólhat 6, 6. *neñ si asen, žanižot vanttott* «te az atyád, titkost látó» = «a te atyád . . .»; ez H.-nál is így: *niñ si azen . . .* | 6, 34. *žoleit-žatl lu-lu nōmisata pitl lu muklal olīñpēla* (a holnap nap maga gondolni fog az ő bajairól) A.: *ž.ž. lu nomisata pitl lu-lu muklal olīnpela* (a kettős *lu-lu* nyilván a «maga»-t fejezi ki, s így helyesen áll az első helyen, *nōmisata* előtt) | 9, 27. *sēmlī katten* («vak kettő» : két vak) A., *kad sēmla* (két vak) H. (az oroszban: *двое слѣпыхъ*; az A. *katten* nyilván ennek a collectivum-féle *двое*-nak felel meg, s így alkalmasint Vologodszki textusából való, kinek szótárában *kadn* «два, двое, пара») | 10, 25. *luel ūnlata-žo lampa at us* (öt tanító ember félévé hogy legyen) A., *lu unltata-žožel lamba at us* («az ő tanítója-félévé hogy legyen»; ez utóbbi jobban megfelel az oroszoknak is: *чтобы онъ былъ, какъ учитель ero*) | 4, 23. *ūnlaman tom nūbit olīñpēla* («tanítván amaz ország-ról» = predikálván *евангеліе царствія*) A., *unltaman nubit olīnpela* (A. betoldotta a *tom*-ot; talán még jobb lett volna *tūrum-nubit* «mennyország»). | 6, 1. *žojet sēmet jelpina* (emberek-szemek előtt) A., *žojet semat* H. (emberek szemére = e. láttára; az orosz textusban: *предъ людьми*, emberek előtt; a *semat* [nem *semet*] alak nyilván casus-alak, jóformán prolatív értékű; lásd alább, 145. l., a *vitat*-ról való jegyzetet).

Együttal kijegyezzük azon kihagyásokat és egyéb hibákat, melyek A. kiadása szerint a H. közölte textusban vehetők észre; ezek részint nyilván sajtóhibák, részint kerülhettek bár a Sjögrén-féle másolatból. Kihagyások: 4, 5. *žot langil oxtija* H. (*jemiñ-žot*

l. o. szentház, templom tetejére) | 5, 22. *χοη jastal: niñ sump-χο* (A. a *χοη lu lampa χοηα jastal: а кто скажетъ брату своему*) | 5, 32. *lu imel panna krek vermel sajít* (A. *lu imel panna anta pa-χο panna krek vermel sajít* съ женою своею не за прелюбодѣянiе) | 6, 28. *nomisna űugasleta* (A. *muj nomisna űukasleta* что заботитесь) | 8, 8. *tob jasta jaziñ* (A. a *top jasta jasiñ* а только скажи слово) | 9, 4. *admas samlanna nomisleta* (A. *neñ atmas s. n.*) | 9, 7. *lu lermipsajel visle* (A. *lu kilis, lu lermipsajel visle* он всталъ, взявъ одръ свой) | 9, 30. *nem χοjatna al usla* (A. *χurijati, nem χ. a. u.*) | 10, 13. *neñ χοζα jogo kertsal* (A. *neñ χοζα jogo at kertsal* къ вамъ да возвратится) | 10, 33. *i ma an usta jersalem* (A. *i ma tomija an usta j.*) — De van A.-nál is egy-két kihagyás: 7, 7. *ova senkati, i puslet* (H. *ova senkat, i niñilana puslet*, и отворятъ вамъ) | 8, 29. *roman uvitta pitset* (H. *li roman u. p.*) — Betűhibák, H.-nál: 3, 12. *sítaml tisztit* (olv. *sítaml*) | 4, 18. 19. *veltaslata* (*χul v. halászó*): olv. *velpaslata* A. (*veltaslata nem sajtóhiba, mert H. a szótárába is fölvette; Volog. szót. csak a p-s alakot ismeri, s csakis ez helyes azért is, mert ez ige velpas «fang, jagd, jagdbeute»-től való származék*) | 5, 14. *omisla* (olv. *omítla* A. «wird gesetzt»: *omítsetzen* | 5, 39. *χadnal* (ударить, üt: A. *χatéal*; ez ind. præs. alak, *χatéa*-igétől, melyet Vog. szót. *χatása* nak is ír; a *χadnal* alkalmasint onnan eredt, hogy a Sjögrén-féle másolatban *χatéal* helyett *χadéal* volt írva, orosz дч-vel, а mit nem gondos kéziratban könnyen дн (*dn*)-nek nézhetni; elesik ezzel H. szót.-ban a *χad*-ige, s alapját vesztette H.-nak abbeli gyanítása (NyK. XI, 147), hogy *χadnal* egy kis nyoma az *n*-képzős conjunctivusnak [potentialisnak]) | 5, 45. *lu nagla* (солнцу своему: olv. *najla* A.) | 5, 45. *jim χanneχοjet oztina* (jó emberekre: olv. *osztija*, úgy mint e vers végén: *veskatla χοjet oztija*) | 7, 23. *leramlem* (объявлю: olv. *leramlem* A.) | 8, 4. *vanltijisa* покажись: olv. *vantlijisa = vantlisa* A.) | 8, 26. *ševinga (ševiña) jis* (csendessé lett: olv. *teviña jis*; Volog. szót.-ban csak *teviñ*; v. ö. vogul *täuänt-, tavent-* csendesedni; H. szót. a *ševiñ*-et csak is e helyből vette) | 9, 2. *jezaša* (légy bátor, bízzál: olv. *jezaša = ješaša* A.) | 10, 17. *χotlana* (az ő házaikban; olv. *χotlalna*). — Hibák A.-nál: 4, 5. *kulna* (olv. *kulna*) | 5, 36. *i-ūbit* (olv. *i űbit*) | 5, 42. *pitsaja* (olv. *pitsaja*) | 6, 5. *al vantlajit* (olv. *at vantlajit*) | 6, 12. *i muñ eslilu kũteuna kreklau* (mi is bocsátjuk ellenségeinknek vétkeiket: olv. *kreklal* H.) | 6, 25. *šuksimati*

(olv. *šuksimati*; mindjárt következik *šukašat*) | 6, 26. *neñ il kinsá* (olv. *neñ li kinsá*) | 10, 7. *žolš* (olv. *žolš*) | 10, 34. *seviranta* (olv. *sevirantta*). — Megjegyzem, hogy 4, 2 *lanɣmats*, melynek helyébe H. *langmas*-ot kíván, A.-nál is így van: *lanɣmats*.

Vologodszki műveiből fölvette Ahlqvist még a Hitvallás és Tíz-parancsolat fordítását; de ezeket már ő is derekasan «revideálta», félig-meddig egészen újra fordította. Föltűnő, hogy A. a határozó -o- képzőt, melyet a Máté-fordításban megtartott, itt *at-ra* változtatta (*nítat, katltat, etimat* stb.). Imitt egybeállítjuk, részletező egybevetés helyett, e két rövid szövegdarabot Vol. (Hunf.) és Ahl. szerint.

a) Hitvallás (Symbolum fidei).

1. (Vol.) *Ma evillem i torim azija, izagat kadltoda, num turum i mū verimota, i izagat sit muj muñ arateuna nidot i an-nidot* | (Ahl.) *ma evillem i torim asija, i-sagat katltata, tūrum pa mū tīltimata, pa i-sagat sit muj muñeu nítat i an-nítat.*

2. *izidi evillem Jisusa Xristaja, torim poga, ita timota, madot azi elta tiis izagat ulta nobdet elbina, novija novi elta tiimota, jena torima jena torim elta ultoda, tiimota [evillem] a antom verimota, i-kem azel panna vultoda, i lu veelna izagat vul | i-sidi evillem Isusa Xristaja torim poga, it sēma pitimata, matat asi-elta sēma pits i-sagat-ulta nuptet jelpi, navija navi-elta etimata, jena torima, jena torim-elta taimata, a antu tīltimata; evillem i-kem asel panna ultata, i lu veelna i-sagat ul.*

3. *ma evillem, što (што) si torim poz' nomilta sagat vozlas mū oxtija, žanne-žojet pada, i muñeu ilbatta krekiñ sorom elta, i žannežoj noga lu-lu oxtela vis jemiñ lil elti, jemiñ evi elta, i žannežoja jis | ma evillem, si torim poz' numilta-sagat vozlas mū oxtija, muñ žannežojet vorna pa muñeu ūnltata kreket-elta, pa žannežoj el lu-lu oxtija vis, jemiñ lil-elta, jemiñ evi Marija-elta, i žannežoja jis.*

4. *ma evillem, što si Jisus Xristos muñ krekiñ jaz vorna perna oxtina kardī lunketna senkim us, šogasis i mua šamiltim us | ma evillem, si Isus Xristos muñ krekiñ jaz vorna perna oxtija kartilunketna senkim us, šukasis i mūva samiltim us.*

5. *i evillem, što lu nož jilbalas sorim elta žolmit žadlna, žodi žemiñ nepketna sit olinpela žanzim | pa evillem, lu sorim-elta nož jilpalas žolmet žatlna, žoti jemiñ nepketna sit olinpēla žanzim.*

6. *evillem, što lu num turmet oxtija (—), i omisl torim azel jem pelak sagat | evillem, num-turmet oxtija etlas, i omisl lu torim asel zoša jim-pelak sagat.*

7. *izidi evillem, što si Jisus Xristos pa jogodl nomilta suditta liliñodet i užimodet, i žana ulta pidl vek-keša | i-sidi evillem, si Isus Xristos pa jogotl num-turum-elta suditta liliñatet pa pasāli-matet, pa žāna ulta pitl vek-keša.*

8. *ma izidi evillem jemiñ lila, madot lu torim veelna ulipsa i lil izagata mal, i lu torim azi elta etl; luel izidi mosl poiksata i čes mata, žodi malu jia i poga, lu laltipsajelna jemiñ jaž [jel nubitna muj tiil] potarset | ma i-sidi evillem jemiñ lila, matat lu torim veielna volta lal i-sagata mal, pa torim asi-elta etl, luel poiksata i šižaltata mosl jina pa požna, lu laltipsajelna jemiñ jaž potarset.*

9. *ma evillem i jemiñ žoda, mada Jisus Xristos kitim jažna i lu zoša unltilim jažna mū lovatna omissa | ma evillem i jemiñ-žota, mata Isus Xristos kitim-jažna pa lu zoša unltita-jažna mū lovatna omissa.*

10. *ma evillem i pernaja longiltipsaja, madotna žannežo krek sistansal | ma evillem i pernaja-longiltipsaja, matatna žannežo krek sistansal.*

11. *evillem, što pozalimodet nož jilbalalet | naitšalem, pasāli-matet jilpalalet.*

12. *i lavillem jogot nubit volipsa, amin | pa lavillem jogot ulta nūbit-volipsa: jena.*

b) A. tíz parancsolat:

1. (Vol.) *Ma niñ tormen ullem; al ullet niñ zoša pa tormet ma tombemna | (Ahl.) ma neñ tormen ullem; al ullet neñ zoša pa tormet ma tompina.*

2. *al vera niñena luñet nemolti si žorazižbot, muj numin vandlen, muj mū oxtina i muj jinketna i mū ilbina; al poikša i al jirašla | lonž neñena al vera, nem-molti si žorpi, muj noman vantlen, muj mū oxtina, pa muj jinket lipina i mū lipina; al poikša i al jirašla.*

3. *al kašta niñ tormen nem takila | al kašta tormen nem tākila.*

4. *nomisan taja jemiñ žadl, jemiñ volpasna i jim veretna siršna ulta mosl; žut žadl vera, i si žadletna izagat ulta žodiñ verlan sožnipta, a labitmit žadl torim pada | jemiñ žadl nomman taja, jemiñ*

volpasna pa jim verctna si zatlna ulta most ; žōt žatl vera, i si žat-letna ī-sagat ulta žōtīn verlan sožnīpta, a lābīmet žatl tōrīm vōrna.

5. *nīn jīn šavījiman taja i anken, sīršna ojaña mū ožtīna volta pidlen i žū-nobteña jilen | asen jīma taija pa anken, sīršna ojaña mū ožtīna volta pitlen i žuv-nuptīña jilen.*

6. *žannežo al vela | žannēžo al vela.*

7. *pa-žo imi panna i evi panna krek al vera | pa-žo imi panna, evi panna mujpa ragīm nē panna al jourtāja.*

8. *al lolma | al lolma.*

9. *ulti sagat nīn ložsen ožtija rogop kol al jasta | ložsen ožtija rōgīp-jāsiñ al jasta.*

10. *al lita ražtoden imi, al lita ložsen žod, anta lu mūl, anta lu robotajel i lu ord-nīngel, anta kalañel, anta lu lovīl i izagat ulta voj-žolel i izagat sit mola pa-žoja pidl | al lita ražtaten imi, al lita vanna-tajtata-žoijen žōt, anta lu mūl, anta lu level pa ort-nēl, anta lu kalañel, anta lu lovel i ī-sagat-ulta voj-žulel pa ī-sagat sit muj pa žoija žitl.*

Végül átveszek itt Ahlqvistnak eredeti és fordított textusai-
ból egy-egy mutatványt; a két elsőt hű fordítással, mely Ahlqvist-
nak német fordításától csak itt-ott valamicskét eltér, a mit a
jegyzetekben igazolok. Átírásomban az *l* és *g* (*γ*)-nek *l* és *g*-től
való megkülömböztetését mellőztem; megjegyzem, hogy az 1. sz.
mutatványban (obdorszki nyelvjárás szerint) Ahlqvist sem él külön
l-vel. A többi darabok berezovi nyelvjárás szerint valók.

1.

Az erdei-ördög (*menk*).

Kat žoj mantseñen orna. orna jogotseñen, lēbes-žāt vertseñen. žāt jetsas, put kavīrtta pitseñen ; līvman jetsasñen, žojseñen. un žoj jastal : „minēmen tada olta ant ragīl“. lin ālīñ sagat kiltseñen, logoteta pitseñen. lin žāt-evīlt etseñen. un žojl lavol : „tam-žatl velpaslalta mandlemen“. aj žoj jastal : „kat tagaina mandlemen velpaslalta“.

Két ember az erdőbe ment. Az erdőbe jutottak (érkeztek),
kunyhót (tkp. galy-házat) csináltak. A kunyhó elkészült, kezdtek

ételt főzni (tkp. üstöt főzni); megétkeztek, lefeküdtek. Az öregebbik ember (tkp. nagy ember) szól: «nekünk itt lenni nem alkú (nem alkalmas, nem jó).» Ők (ők ketten) reggel fölkeltek, megmosdottak. A konyhóból kiléptek. Az öregebbik ember azt mondja: «ma vadászni megyünk.» A fiatalabbik ember (a kis ember) szól: «két helyre (azaz: külön-külön h.) menjünk vadászni».

aj ʒajl ošas evtim nōgor-juʒ, paltamata pites. lu vantlale: evtim juʒ pa-ʒōrpi, neñ-ʒojna evtim ant ol, or-menkna sēvrīm si juʒ; por-mim tagael lōr vītat. aj ʒoj jogo kerlas, joʒtas ʒātna. ješa os (us), un ʒojl joʒtas, langi velmal. un ʒoj lavol: „vensen pa-ʒōrpi, mala vantsen?“ aj ʒoj jastal: „minēmen tada olta ant ragil; mandlemen pugolna; tam tagana ʒallemen“. līta āmasseñen. un ʒoj jastal: „min mandlemen tam jugan sagat niǵis; oltēm sagat noʒa līvman ʒaslem, ʒul līvman ant ʒaslem“. aj ʒol lavol: „ʒul ʒoltša ošlemen?“ „ošlemen, ant ošlemen, ma verem“.

A fiatalabbik ember talált (látott) egy levágott czédrusfát, megijedt (megfélemlt). Ő megnézi: a levágott fa másféle (másképű); embertől (tkp. nő-férfi-től) levágva nincs, erdei-ördögtől (*menk-től*) van levágva az a fa. Lábnyma (tkp. lépett-helye) a mocsár partján (szélén el) [van] ¹⁾. A fiatalabbik ember visszafordult, a konyhához érkezett. Egy keveset volt, megjött az öregebbik ember, evetet ejtett volt el (tkp. evet az elejtettje). Az öregebbik mond: «arcod megváltozott (másképű), mit láttál?» A fiatalabbik szól: «nekünk itt lenni nem alkú; menjünk a faluba; e helyen meghalunk.» Leültek enni. Az öregebbik ember szól: «menjünk e folyó mentében lefelé; egész életemben (tkp. életem szerint, éltemen át) [csak] húst tudok enni, halat enni nem tudok (=szoktam enni, .. enni nem szoktam)».²⁾ A fiatalabbik azt mondja: «halat hol találunk?» «Találunk, nem találunk, az az én dolgom».

lojseñen, jugan sagat mantseñen. si jugan Asna etes. lin niǵis vantleñen: verim pol űla. un ʒoj lavol: „pol ʒoša mandlemen“. pol ʒoša jagotseñen. juʒ-pon amtīm As vītat. šangam rep-evīlt nimlañ ʒoj ʒatmal. un ʒoj jastal aj ʒoj pēla: „si pon onʒ sevrā“. apsel lavol: „malaj sevīrlem?“ un ʒoj lajem neremas, lu sevīrtsale. juʒ-pon noʒ ālīmteñen: pon lipina it uns, it soʒ. si ʒulñen sara kim taltseñen; selta naʒasseñen; līta pitseñen. it pul evtas, semlal paitas vītīs: nimlañ ʒoj si jil, űla, jādopsañal nūvīñ ʒōl-juʒ. lin ʒošain joʒtas menk; lavol: „nin līlten?“ „alt līlmen, sāmlamen vaʒlaten.“

„*sāmlan vaḡimat, ʒundi amtimat juʒ-ponlan?*“ „*min ant ossemen, neñ juʒ-ponlan*“.

Fölállottak, a folyó mentében indultak. Az a folyó az Ob-ba szakadt (tkp. kiment). Ők lefelé néztek: kész (megcsinált) halrekesz látható. A nagyobbik ember mond: «menjünk a halrekeszhez». A rekeszhez érkeztek. Vessző-rekesz van az Ob partja mellett lerakva (ültetve). A hegy oldaláról³⁾ egy hótalpas ember hajt le. Az öregebbik ember szól a fiatalabbikhoz: «e halrekeszen léket vágj.» Az öccse azt mondja: «minek vágjam?» Az öregebbik ember megragadta a fejszét, ő (maga) vágta. A vessző-rekeszt fölemelték: a rekeszben egy lazacz (нелма), egy tokhal [volt]. E két halat mindjárt kihúzták; azután letisztították; kezdtek enni. Egy falatot lemetszett [az egyik], szeméit a partnak vitte: hótalpas ember ime jön, látható, botja ágas fenyűfa. Ő hozzájuk érkezett az erdei-ördög; mondja: «ti (ketten) esztek?» «Hadd együnk⁴⁾, sziveink kívánják (= megéheztünk).» «Sziveitek kívánták (= megéheztetek), [de] mikor rakattak le vessző-rekeszeitek?» «Mi nem tudtuk, [hogy] a te rekeszeid».

menk-igi kat jas sasamdas, kat ʒon-patna taññartsale kitemtak. ʒātna joʒtaptasle, jogo loñset. ʒon-pati-evilt il eslsale. menk put verta pites. put verta sagat karti pailla pites. karti-ūgor pailla, ūgor jetsas, lita āmassat, or-menk ʒolom nāvrem pilna. tūvim ʒojlal lilli ʒojsat, ant lapitsale. āt-kūtīpa jis, menk-igi kīlas, karti-ūgor vīsle, etes kim. un ʒoj kuñs-ōlīñna noʒ potkasle: „kila, menk si kim etes, si lālaimen“. *aj ʒoj lavol: „livmemena ʒol mandlemen?“* *un ʒoj loimtas, menk nāvrem ʒoša joʒtas, noʒ ālimtsale, lu ʒojtel-tagaina pontsale. lu ʒosingiš ʒois.*

Az öreg *menk* (erdei-ördög) két kezét kiterjesztette, két hóna alá nyomta mindakettőt. A házhoz vitte, bementek. Hóna alól leeresztette. Az ördög kezdett ételt (tkp. üstöt) készíteni. Étélkészítés közben kezdett vasat kovácsolni. Egy vas-horgot kovácsolt, a horog elkészült, leültek enni, az erdei-ördög három gyermekkel. A hozott emberek étlen feküdtek le, nem etette őket. Éjfél lett, az öreg *menk* fölkel, a vashorgot vette, kiment. Az öregebbik ember könyökkel föltasította [a fiatalabbikat]: «kelj föl, a *menk* ime kiment, megsz bennünket (megevődünk)». A fiatalabbik azt mondja: «megevésünkre nézve hova megyünk⁵⁾ (tkp. megevésünknek h. m.)?» Az öregebbik ember fölállott, egy ördög-fíúhoz

odament, fölemelte, a maga fekvőhelyére tette. Maga lefeküdt melléje.

menk-igi žāt-langalna žoññes, vīs veras. karti-ugrel si vīs-evilt il esltsale, si ūgorna tūcīm žojñen kātlla utšesle. lu űavremel nož ūgormasle, tom žoj oroñna. nogiš taltel sagat űavremel űvol: „asi, ma“. menk-igi lavol: „asina al evlĭpta“. vīs-evilt ogel nož etes. karti-šākna ož možti žajsa. ož-vĕlĭmlal kim rĭsat; lu lĭsle: „ma űavremem ĕbĭlna avol“.

Az öreg ördög a háztetőre mászott föl, csinált lyukat, vashorgát azon lyukon át leeresztette; a horoggal a hozott két embert meg akarta fogni. [Ámde] a maga fiát horgászta föl, amaz ember helyett. Fölhúzása közben a fia ordít: «apa, én [vagyok]» Az öreg ördög azt mondja: «ne hitess az apá-val (az apa szóval).» A lyukon át följött a feje. Vaskalapácscsal a fejét beütötte (tkp. a fej beütetett). Az agyveleje kifreccsent; ő megette: «az én fiam szagával szaglik.»

sara-sara žātna loññas űavremelal vantta. tut kumaldas, norina manas: űavremel antom, tomeñen āmasleñen. menk jastal: „ma űavremem malaj nin žoim-tagainna pontseten?“ „min ant pontsetmen“. „nin ant pontseten, žoltša si žožtas? sasā ollaten, ma ninĕn žalĕvat lĭllam“.

Csakhamar a házba bement a gyermekeit nézni. Tűzet gyújtott, a hálópadhoz ment: gyermeke nincs. Az a kettő [ott] ül. Az ördög szól: «az én gyermekemet miért tettétek a ti hálóhelyetekre?» «Mí nem tettük oda» «Tí nem tettétek, honnan jutott hát oda? most?» [csak] fekéjdetek le, én holnap titeket megeszlek».

žalĕvat žotlas, menk-igi kim etes. aj žoj jastal: „un sot ant tajlem, sisi lĭllĭ tangā žallem“. un žoj jasl luel ponamtsale, jaslna il űartamtsale, ĩ žojl antoma jis. optĭlĭlal žašsat, si optĭt vĭsle, sĕpna pontsale. menk-igi ov-evilt aññarmas, jastal: „eta kim“. kim etes, menk-igi lĕšatmal jentta-žār. jentta kātaltseñen jegā soglantata; nem-moltat il ant paitlañen. žandĭ-žo kesina sans soppi katĭltsale. menk lujet žandĭ-žo sans-ňogajna il loñsat. soglantman kitemtak il korĕseñen. menk lavol: „žandĭ-žo, mañĕm esla. lu jastal: „ma neñĕn žoltša esllem? tamotta lausen: ma neñĕn lĭlem“. menk jastal: „si-lovat jim vera, esla“. lu jastal: „mañĕm pa lĭlen?“ „malaj ma lĭlem? masa porana žandĭ-žo vantlem-ke, pun ant nožtale, žorl vantsem“.

Másnap megvirradt, az ördög kiment. A fiatalabbik ember

szól: «nagy erőt nem bírok, íme étlen talán meghalok»⁸⁾. Az öregebbik a kezét reája vetette, kezével lenyomta; az egyik ember semmivé lett. [Csak] a haja maradt meg; azt a haját fölvette, zsebre dugta. Az öreg ördög az ajtón betekintett, szól: «gyere ki». Ő kiment, az ördög küzdő tért (tkp. játszótért) készít. Összefogódtak⁹⁾ birkozni: egyik sem dönti le [a másikat]. Az osztják ember késsel hátat (t. i. az ördög hátát) keresztül metszette¹⁰⁾. Az ördög ujjai az osztják ember háta-husába behatoltak. Birkozván mind a ketten földre estek. Az ördög mondja: «osztják ember, eressz el engem». Ő szól: «én téged miért eresszelek? Tegnap azt mondád: én téged megeszlek.» Az ördög szól: «annyi jót tégy (=légy oly kegyes), eressz el». Ő szól: «engem még megeszel-e?». «Minek egyelek meg? Ha valamikor osztják embert látok, szőrét sem érintem; tapasztaltam az erejét.»

tom xoj esiltsale. menk sāsna vanzman mandl. itam aj xoj optit-pōgol sēp-evilt kim logoptsale. javolmasle, aj xoj lālaña jis. jōgo mantseñen, itam xolna ollañen.

Amaz ember eleresztette. Az ördög térden csúszva elmegy. Most¹¹⁾ a fiatalabbik embernek a hajcsomóját a zsebéből kivette. Oda dobta, a fiatalabbik ember élővé lett. Haza mentek, még most is élnek.

Jegyzetek. ¹⁾ Ahl. «längs dem sumpfe»; a *vīt* szót Ahl. is «ufer»-nek adja (v. ö. vogul *vata, vātū ufer*), s hozzá tartozik *vitūn* «breit» (úgy mint *szél* és *széles*); magát a *vitat* alakot prolatívus-félének veszem («am ufer hin, no bepery»): v. ö. Máté 6, 1. *semat* Vologodszki textusában: *xojet semat* mintegy «emberek szemént» (=e. szeme láttára, = e. előtt); v. ö. *sagat* «szerint», *xuvat* hosszant.

²⁾ Ahl. «mein leben hindurch habe ich fleisch gegessen und kenne [es], fische [aber] habe ich nicht gegessen und kenne [sie] nicht.» A *livman xaslem*-et így fordítván «nem tudok enni», számba vettem a vogul *kās-* (=oszt. *xas-*) «tudok [vmit tenni]» ige használatát *-m* végű (=oszt. *-man*) gerundiummal, pl. *Vāta-kum* 1. *vātalahtim āt kāsī* «kereskedni nem tud», vagy akár: «kereskedni nem szokott».

³⁾ *šangam rēp-evilt* «vom gipfel des berges» Ahl.; szótárában: *šangam* v. *šongam* «berg, hügel» meg *rēp* «hügel»; az utóbbin, melynek itt *šangam* a jelzője, nyilván a hegynek emelkedő elő-

részét kell értenünk: v. ö. Castr. *rēp* «steiles ufer»; így az egésznek jóformán a «hegyoldal» felel meg. Volog.-nál: *rep-šunk* холмъ, пригорокъ (hügel, anberg).

⁴⁾ *alt līlmen* «darum essen wir» A. — Az *alt*-ot egynek veszem azon *at*-val, mely a Volog. textusaiban az indicativus alaknak fölszólító értelmet ad (путь, да): «hadd eszünk, h. együnk». Illenék bár az «igenis» értelem is, melyet szintén az orosz да is fejez ki: «igenis, eszünk, да кушаемъ».

⁵⁾ Ahl. «wenn wir auch aufgefressen werden, wohin gehen wir». A *lēmemena* lativ ragos (-a) gerundium itt legalkalmasabban tekintet-határozónak vehető.

⁶⁾ *tut kusmaldas* «er schaffte feuer an» A.; nyilván egyenesen maga szerezte a tüzet — vagyis: «gyújtott tüzet». S valóban ezt jelenti a *kusmalt*- ige, a mint az osztírt. *kušmett*- (e h. *kušmett*-) «égetni» (*kušm*- égni) bizonyítja. V. ö. a vogulban: *kosemt*- égni (láng nélkül), *kosemt*- égetni.

⁷⁾ A *sasā*-t «most» vagy «most mindjárt»-nak fordítván, azt vélem, hogy az orosz часъ «óra» szótól való, mely Volog.-nál *čos*, *šos* alakkal van meg. V. ö. ceй-часъ «mindjárt», s a zürjénben *čas*-tól *časöd* «sogleich, eben jetzt».

⁸⁾ Így Ahl. szerint. A *sot* «erő» szót Vol.-nál nem találom, sem *tangā* «vielleicht». «Erőt» jelentő közönséges szók: *vei* és *jor*; azonkívül van Vol. *šom* v. *šum* сила; *šumla* erőtlen, gyenge. A *tangā*-ról meg azt gyanítom, hogy *tam-žadl* «hodie» helyett való: «íme étlen ma meghalok».

⁹⁾ Az e mondat élén való *jentta* szó fölösnek látszik; talán kimaradt utána *χārna*: «a küzdő-téren összef. b.»

¹⁰⁾ *katīlsale*: Ahl. szót. *katīl-lem* «entzwei schneiden (Obd.); Vol.-nál nincs meg.

¹¹⁾ *itam* = *ittem* Reg., a ki vog. *än*-vel fordítja.

2.

A bűnbeesés.

Xannēxo ulta pada tōrim partas sūniñ tagi miv uxtina; šalta toga laññilsale olīñ χannēxo, nemil Adam. tōrim partas luel šada ulta, rupitta i lavilta si tagi. si sūniñ tagi lipina tīvs ar-sir juχ, i si juχ pēla vantta kaša us; i si juχ uxtina tīvsat ar-sir eplīñ riχt, lēta eumaña us. si juχ kūtīn ātel tīvsañen kat juχ; i juχ nemil us

ʒannēʒo lāl ɔltipsa, kimit juʒ nemil jam-pa-ūdīm uitipsa juʒ. „ʒun ɔlīñ juʒ-evilt lēlten riʒ, nem-ʒuntta palta ant pitleten i sorim ant uitleten“, törim nuʒmīs; a kimit juʒ ɔlīññin törim nuʒmīs: „tam juʒ riʒ-evilt al lēvaten; ʒun lēlten, isi ʒatl ʒaʒ ušleten; si togołpi muj-ārat juʒ riʒ-evilt isat lēta ragil“.

Az ember lakására (tartózkodására) az isten parancsolt egy boldog helyet a földön; azután oda bevezette az első embert, neve Ádám. Isten parancsolt neki ott lakni, dolgozni s azt a helyet őrizni. Abban a boldog helyben termett sokféle fa, s a fákra nézni gyönyörűségül volt, s a fákon termettek sokféle édes bogyók, [azokat] enni jóízű volt. A fák között külön termett két fa; az egyik fának neve volt az ember-élet hosszabbítása (megtoldása), a második fa neve a jó és rossznak megismerésének fája. «Ha az első fáról bogyót esztek, soha nem fogtok félni s halált nem ismeretek», így szólt az isten; de a második fáról isten így szólt: «E fa bogyójából ne egyetek; ha esztek, azon nap meghaltok; ezen kívül¹⁾ valamennyi fának bogyójából mind enni lehet.

ʒannēʒo ulipsaja kuł vašmasel; šaltta sagat vers duma ʒannēʒo kareka laññiltta, muj pada piris isat vojť kūtīn šenk rozpiñ voj, jemiñ-voj. lu lipel lañš, simiś lepiltapsaiñ jasiññin nuʒmīs Jeva pēl: „partas-li törim nenān ant lēta matti juʒ-evilt?“ Jeva nuʒmīs: „men isat lēlmen muj-ārat juʒ riʒt; a si juʒ ɔlīññin, matot enmel si sūniñ tagi kūtlapīn, törim nuʒmīs: al lēvaten lu-eviltel, lep al ra-ʒaten, aštob nen al ušlaten“. sirtīn jemiñ-voj nuʒmīs: „antom, nen ant ušlaten; a törim ūllale, ašto si ʒatl-evilt, ʒun nen lēlten si juʒ riʒt, nen sēmlen punšajslañen, i nen sam torma jilten pa ūta pitlaten, muj jam muj ādīm“.

Az embernek [boldog] életére az ördög irigykedik; ennél fogva elhatározta az embert bűnbe bevinni, a mi végett kiválasztotta valamennyi állatok közt a legravaszabb állatot, a kígyót. Ő beleje bement, s ilyen csalfa beszéddel szólt Évához: «parancsolt-e isten nektek valamely fától nem enni?» Éva felelt: «mi egyaránt eszünk valamennyi fa bogyóiból; de azon fáról, a mely e boldog helynek közepén nő, isten így szólt: ne egyetek ő tőle, hozzá ne érjete, hogy meg ne haljatok.» Azután a kígyó szólt: «nem, ti nem haltok meg; de isten tudja, hogy az naptól fogva, hogy azon fa bogyóit eszitek, a ti szemeitek megnyílnak, s ti magatok lesztek istenné s tudni fogjátok, mi jó, mi rossz.»

Imi ankirmas juḡ uxtija i ḡulimsa ; „ḡoti-sagat jamit si juḡ riḡet“, numsis undrel libin, „ḡun li-eviltel ḡannēḡo si-mort nomsina jil“. pa lu usle riḡ ant-partim juḡ nū-evilt pa lēse. šaltta masle ojgajel, lu pa lēse. sirtin punšajssañen len sēmlal, i tami šos len kajsalaslan, len nār-lomaltañen. len ḡolt jēlemsajñen, pa iḡa jersalasañen molti ārat lipet i antiptilsañen. ḡatl jetna jūm kem. pa ḡullalen tōrim tur-sī, matot šušis juḡt kūtīn. paltap pa jēlem-evilt Adam imel pilna ḡanemasañen tōrim veš-evilt juḡ saiḡa. tōrim voḡsale Adam pa lopis: „Adam, ḡoda neñ?“ Adam nūḡmīs : „ḡulsem neñ tur-sījen, šaltta paltamasem, sit pada, ma nār-lomalta, i sit-evilt ḡanemasem“. tōrim pa nūḡmīs luel : „ḡoj lolin neñen lopis, neñ nār-lomalta, jesli lōlin neñ ant lēsen si juḡ-evilt, ma ant-partim juḡ-evilt?“ sirtin Adam nūḡmīs : „neñ mīm imem manēm masle riḡ si juḡ-evilt, ma pa lēsem“. sirtin tōrim nūḡmīs imija : „muj verta neñ sidi versen?“ imi nūḡmīs : „jemñ-vojn ma ḡušsajem, sit pada ma lēsem“. sirtin lopis tōrim jemñ-voj pēl : „sit pada muiḡa neñ sidi versen, ojla panda mana ; neñ ḡon-soḡen uxtina vankila, nupten ḡuvat miv lēva ; kant ponlem neñ kūtān i imi kūta, pa neñ ruten i imi rutel kūta ; tami purmīl neñ oḡen uxtija pa neñ lu jotlangilel tōgomlen“. imija pa lopis : „neñ uxtena kitlem ār kāš-muš, pa lairt kāši kūtīn ev-poḡ tajlen, pa neñ ojgajen neñ numpen un at ul“. Adama pa lopis : „ḡun ḡultmasin imen jasna pa lēsin si juḡ-evilt, miv ukšima at jil, šogatilman lētat lēlen nupten ḡuvat“. šaltta kim vošatsa tōrimin sūniñ tagi-evilt ; pa tōrim sī losele toḡlñ-tōrim, matot tutiñ alta-kēšin si nūḡ laulsale.

Az asszony pillantott a fára s elbájoltatott. «Mennyire jók azon fa bogyói, gondolá magában, ha azoktól az ember annyira okossá leszen.» S vett bogyót a tiltott (nem-parancsolt) fa ágáról s ette. Azután adott belőle a férjének, s ő is ette. Akkor megnyílt nekik (kettőnek) a szemük, s azonnal látták, hogy ők mezítelenek. Ők igen megszégyelték magukat, meg sok levelet össze kötöztek s megövezkedtek [vele].

A nap majdnem estére vált (este-lett + nyi = közel annyira van, hogy este lett). S hallják az isten szavát, a ki elhaladt a fák között. Félelemből és szégyenből Ádám a nejével elrejtöztek Isten színe (arcza) elöl egy fa mögé. Isten hívta Ádámot s mondá: «Ádám, hol vagy?» Ádám szólt: «hallottam a szavadat, aztán megfélemlettem, azért [hogy] én mezítelen [vagyok], s azért elrej-

‘tőztem.» Isten megint szólt neki: «Ugyan²⁾ ki mondta neked, [hogy] te mezítelen [vagy], ha ugyan²⁾ te nem ettél arról a fáról, a melyet én eltiltottam (a tőlem nem parancsolt fáról)?» Azután Ádám szólt: «nőm, a kit adtál (a te-adott nőm), nekem adott bogyót arról a fáról, én meg ettem. Akkor isten szólt az asszonyhoz: «miért tettél így?» Az asszony felelt: «a kígyó által csábítottam el, azért ettem.» Azután szólt isten a kígyóhoz; «azért hogy te így tettél, eredj szerencsétlen útra; has-bőrödön másszál, s életeden át földet egyél; haragot vetek te közzéd és az asszony közé, meg a te nemzetséged és az asszony nemzetsége közé; ez rá lép a te fejedre, s te megharapod az ő lába sarkát.» Az asszonynak meg mondá: «te reád küldök sok bajt-betegséget, s nehéz fájdalom között szülsz gyermekeket (leány-fiút), s a te férjed legyen nagy fölötted». Ádámnak meg azt mondá: «minthogy nőd beszédére hallgattál, s azon fáról ettél, legyen a föld átkozottá (utálatossá); kínlódván eszel ételt egész életeden át.» Azután kihajtottak istentől a boldog helyből; és isten oda egy angyalt (tkp. tollas v. szárnyas-istent) állított, a ki a tüzes karddal azt a fát őrizte.

¹⁾ Ahl. «diess ausgenommen» = *si togolpi*. Tekintve, hogy «кромѣ, ausser, -n kívül» egyébként *tombina* (кромѣ toro: *sit tombina*), szószerint: «ama-félen», a *togolpi*-nek is *pi* utórésze tkp. «fél, oldal»-t jelent, a *togol* meg csak «amaz, túlsó, másik» lehet; v. ö. Vol. *tugol-žo* проциū (der übrige, der andere). Észrevevesszük, hogy ennek a *togol*, *tugol*-nak a *to* mutató névmástő az alaprésze, meg hogy az egész *togol*, *tugol* a magy. *túl*-nak a *mísa* (*túl-só*).

²⁾ Így fordítom a *lōlin* szót, melynek különösen a második helyén (*jesli lōlin neñ ant lēsen*) ilyen értelme kifejthető: «bizony, ugyancsak, valóban». Vele egyazonnak látszik Máté 10, 26. *lulna*.

A Máté-fordításból. 2, 1—14.

1. *χun Isus sēma-pitas Viplejem Judej vošna Irod χān ulim-zatletna, sīršna mudra jax χola-pēlak-elta Jerusalim voša jogotset i pōtarlet: (2) χoda jilpa sēma-pitīm Judej χān? muñ lu tūrum-χūsel vantsu χola-pēlakna i jogotsu luela oχ punta. (3) sit χulman Irod χān nōmisna lillas i ī sagat-ulta Jerusalim voš-tel mur lu panna. (4) i ākīts ī-sagat-ulta oχ-pōpet i nepākiñ jax mur-elta, insisas li-eltel: χoda mosl sēma pitta Xristosa? (5) li jastaset lucl: Viplejem*

Judej vošna ; jelli-jastata jemiñ iki nepākna žanzim sidi : (6) i neñ Viplejem Judej mū, nem-moltina aija an ullen Judej ožiñ vošet kinša ; neñ-elta etl lavilta-žo, matot ma Israil murem šavil.

7. *siršna Irod žaniža mudra jaž vogimna žūs etim-pora li ettel purilš. (8) i liel Viplejem voša kitmalna jastas : manat i tarinlaman purijat navirem oliñpēla ; pa žun uitleta luel, ajkol manēm paitat : ma manlem, luela ož ponlem. (9) li, žān partipsa žulmelna, manta pitset, pa si žūs, mata li vantset žola-pēlakna, mans li jelpina, žun jogot jogots i lolimtas si taga ožtina, žoda navirem us. (10) žūs lolimtim kašalamna li āmitset šenk ūn āmīpna. (11) žōda lonžset, kašalaset navirem lu ankel Marija panna, i šāns-ož ožtija korimna luel ož ponset ; i li tāsēl etlīmna luel mojlijsa tūset : sōrni, jemiñ-onž pa jemiñ-voj.*

12. *pa oliimna liela partipsa us tōrim elta, an kerlata Irod žoša, pa-sir jušna manset li jirel pēla. (13) li manmel jupina, sī, tōrim-levi Osip žoša oliimna ulman etis pa jastal : kila, navirem pa lu ankel vija, pa žonta Jegipet mūva, pa ula toda si vonta, žun ma neñēn jastalem ; Irod žān tam navirem kašta pitl, velta luel. (14) lu kilš, navirem pa luel ankel vis āttije, pa Jegipet mūva mans.*

Máté 6, 6—13.

6. *neñ žun poikšalen, neñ ādel žōtena longa, pa neñ jupenna ovi tuzrimna, poikšama neñ tōrim asena, matot an űila ; pa neñ asen, žanijot vanttot, sēm vantman neñēn mal. (7) poikšatanna moltas jāsīñet al pōtartat, žodi verlet perнала jaž ; li nōmislet, li ār pōtrelna žullajit. (8) li žōrāspija al juvati ; neñ tōrim asen ušl, muj-sir nūša tajlata, neñ lu žoša vožten jelpi. (9) neñ sidi-sagat poikšat :*

mun asieu, turmet ožtina ultot ! neñ jemiñ nemen muñ žoša jemiñ at ul ; (10) at jogotl neñ tūrum-nupten ; nen kašen at ul i mū ožtina žodi tūrum ožtina ; (11) űai muñ mosta lēvipaseu mija muñeu tamžatl ožtija ; (12) i esla muñeu muñ kreklau, žodi i muñ eslilu kūteuna kreklal ; (13) pa al esla muñeu žusipsaja pitta ; no muñeu šavija kul-elta. neñ žoša ul tūrum-nūbit, i vei, i sīmiltipsa nūbit žuvat. jena.

Hátra van még, hogy Ahlqvistnak osztják szógyűjteményéről is szóljak, s jelesen azt az eddig ismert osztják szókincscsel egybevessem. De ezt most máskorra kell halasztanom.

BUDENZ JÓZSEF.